

PIOTR PASCHALIS-JAKUBOWICZ, PIOTR KULIK, HUBERT LACHOWICZ

Obrót surowcem drzewnym najwyższych klas jakości w Polsce

Sales of the timber in the highest quality class in Poland

ABSTRACT

Paschalis-Jakubowicz P., Kulik P., Lachowicz H. 2015. Obrót surowcem drzewnym najwyższych klas jakości w Polsce. Sylwan 159 (2): 91-102.

The paper analyses the amount of cut, the assortment and species structure of the current domestic market for timber of the highest quality classes (wood veneer, plywood, telecommunication poles) in Poland in years 2005-2009. Oak and beech are the main source of material for the production of veneer in Poland. Sales of oak veneer in 2005-2009 amounted to 17,502.9 m³ (35.8% of the total sales of assortment WA1). Sales of beech veneer in 2005-2009 amounted to 11,233.5 m³ (23.0% of total sales). Among the plywood assortments harvested in Poland in 2005-2009, birch was harvested and sold in the largest quantities – 503,870.0 m³ (39.1% of total harvest) and 590,822.4 m³ (43.8% of total sales). Of all the regional directorates of the State Forests, the Krosno RDSF showed in 2005-2009 the largest harvest of WA1 assortments – 9734.0 m³ (21.4% of the total harvest), and sale – 9611.0 m³ (19.7% of total sales). Because of the large beech and sycamore timber resources, forests in the Krosno RDSF are a main current and potential source of veneer assortments. Because of the large amounts of harvested and sold oak, beech, pine, birch and alder veneer the Białystok, Olsztyn, Szczecinek and Szczecin RDSFs play the dominant role on the Polish timber market. The leading role in terms of plywood sales in the period under review was taken by RDSFs Olsztyn – 24.9%, Białystok – 26.2%, Szczecinek – 13.1% and Szczecin – 11.6%. These RDSFs taken together supplied to the market 75.8% of plywood, being the main material base for the plywood industry. The dominant role of these RDSFs derives from the fact that forests under their administration are rich in birch, alder and pine. Spruce as a plywood material is insufficiently used by the plywood industry (harvest – 33,269.9 m³, sale – 579.5 m³).

KEY WORDS

wood veneer, plywood, harvest, sale of wood, timber market

ADDRESSES

Piotr Paschalis-Jakubowicz ⁽¹⁾ – e-mail: piotr.paschalis@wl.sggw.pl

Piotr Kulik ⁽²⁾ – e-mail: piotr.kulik@op.pl

Hubert Lachowicz ⁽¹⁾ – e-mail: Hubert.Lachowicz@wl.sggw.pl

⁽¹⁾ Katedra Użytkowania Lasu, SGGW w Warszawie; ul. Nowoursynowska 159, 02-776 Warszawa

⁽²⁾ Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie; ul. Czechowska 4, 20-950 Lublin

Wstęp

Rynek surowca specjalnego jest rynkiem stosunkowo małym. Według Ballauna i Ślęzaka [2003] rynek drewna cennego stanowi średnio 400 tys. m³, w tym około 30 tys. m³ drewna okleinowego oraz 370 tys. m³ drewna sklejkowego. Rynek drewna cennego jest jednym z najbardziej stabilnych.

Nabywcami są zakłady produkcji sklejek i oklein o wieloletniej tradycji. Rynek surowca specjalnego jest częścią rynku surowca drzewnego określanego jako zespół wszystkich kupujących i sprzedających drewno, których decyzje i działania wzajemnie od siebie uzależnione kształtują popyt i podaż, wpływając jednocześnie na poziom cen [Ballaun 2002]. W odniesieniu do sektora drzewnego i zmieniających się przepisów w obrocie drewna rynek surowca drzewnego jest przedmiotem badań m.in. Lisa [2005, 2007a, b, 2008a, b, 2009] oraz Ratajczak [1999a, b, 2001].

Według Poskrobki [2005, 2008, 2010] w okresie ostatnich kilkunastu lat maleje sukcesywnie w naszych lasach pozyskanie surowca o wymiarach i jakości przydatnej do produkcji oklein i obłogów. Dotyczy to głównie surowca dębowego i sosnowego, a w mniejszym stopniu również olchowego, brzoźowego i jesionowego. O przewidywanym niedoborze drewna okleinowego i łuszczarskiego po roku 2000 informowały także Ratajczak i Szostak [1998, 2004]. Istotną przyczyną niedoboru surowca łuszczarskiego na rynku drzewnym Polski, wymienianą przez producentów sklejk, jest coroczne zmniejszanie ilości pozyskania tego sortymentu przez Lasy Państwowe, ale także powstawanie nowych zakładów przerabiających drewno sklejkowe. Hikiert [2004] na podstawie ankiet opracował przewidywane zapotrzebowanie przez zakłady produkujące sklejkę na surowiec łuszczarski, które w 2010 roku miałyby wynosić 663 520 m³, w tym 177 100 m³ surowca iglastego. Jednoralski i Paschalis [2000] przewidują możliwość zwiększenia pozyskania sortymentów cennych iglastych około roku 2020 i w latach następnych. Jako przyczynę tego stanu podają konieczne nasilenie cięć w drzewostanach przedrębnych.

Obecnie brakuje szczegółowych analiz odnoszących się do bazy surowcowej, rynku i uwarunkowań rynkowych surowca drzewnego najwyższych klas jakości oraz aktualnych i potencjalnych korzyści wynikających z zachodzących zmian w obrocie tego typu drewnem w Polsce. Uzyskane wyniki, mimo że ograniczają się do lat 2005-2009 oraz do wybranych regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych, przedstawiają aktualny stan gospodarowania surowcem drzewnym najwyższych klas jakości.

Celem niniejszej pracy jest określenie aktualnej i potencjalnej bazy surowca drzewnego najwyższych klas jakości oraz pozyskiwania tego surowca, a także określenie uwarunkowań rynkowych dotyczących obrotu surowcem drzewnym najwyższych klas jakości.

Materiał i metody

Zakres pracy obejmuje zbiór i analizę wszystkich dokumentów odnoszących się do danych o bazie surowca drzewnego, jego jakości technicznej, systemów sprzedaży i kierunków zapotrzebowania w całym zakresie pozyskiwanego surowca drzewnego wyłącznie przez Lasy Państwowe. Badaniami nie objęto bazy surowcowej znajdującej się w parkach narodowych – ze względu na ich ochronny charakter, wynikający z zapisów ustawy o ochronie przyrody, wynikowe pozyskiwanie surowca cennego oraz nieprowadzenie planowej gospodarki leśnej. Ustalenie aktualnej bazy surowca drzewnego najwyższych klas jakości oparto na danych znajdujących się w zasobach Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych, które dotyczyły rozmiaru pozyskania i sprzedaży za okres 2005-2009 sortymentów cennych klasy WA1, WB1, WC1 i S11. Materiały z DGLP uzupełniono o dane z wybranych RDLP: Szczecin, Poznań, Białystok, Krosno i Lublin, które dotyczyły planów pozyskania i sprzedaży drewna cennego. Otrzymane dane o rozmiarze pozyskania surowca drzewnego zestawiono z zasobami surowcowymi poszczególnych dyrekcji. Wstępne analizy uzyskanych danych wykazały znaczne rozbieżności pomiędzy planowanymi ilościami sortymentów cennych klasy WA1 i WB1 a wykonanym ich pozyskaniem i sprzedażą. Często ilości pozyskanego surowca okleinowego i łuszczarskiego znacznie przekraczały ilości planowane do pozyskania lub sortymenty te nie były pozyskiwane. Celem ustalenia tych rozbieżności

zbadano rzeczywisty udział sortymentów cennych WA1 i WB1 w drzewostanach przeznaczonych do użytkowania rębego. Na wytypowanych powierzchniach próbnych przeprowadzono szacunki brakarskie metoda posztuczna, w celu ustalenia przyczyn tych rozbieżności. Wyniki analiz rzeczywistych możliwości pozyskania sortymentów cennych określone na podstawie szacunków brakarskich w Polsce zostały przedstawione w oddzielnej pracy.

Wyniki

Pozyskanie surowca drzewnego w latach 2005-2009 w Lasach Państwowych według kryterium grubości zgodnie z normą [PN-93/D-2002] przedstawia tabela 1. Ilość pozyskiwanych sortymentów drewna specjalnego w badanym okresie spadała od 310 tys. m³ w 2005 roku do 275 tys. m³ w 2009 roku. Tendencja spadkowa w sprzedaży sortymentów cennych następuje już od 2000 roku. Po 2000 roku, w którym sprzedano łącznie 423 tys. m³ sortymentów specjalnych, sprzedaż stała się obniżać i w 2009 roku wyniosła 321 tys. m³, co oznacza spadek o 102 tys. m³ (24,1%). Pozyskanie drewna specjalnego liściastego rosło od 173 tys. m³ (1990 rok) do 294 tys. m³ (2000 rok). Po roku 2000 obserwuje się stały spadek pozyskania sortymentów cennych liściastych aż do 2009 roku, kiedy to pozyskano 196 tys. m³ (spadek o 33%). Podobna tendencja utrzymuje się w przypadku pozyskania drewna specjalnego iglastego. W roku 1990 pozyskanie wynosiło 102 tys. m³, natomiast w 2009 – 79 tys. m³. W okresie ostatnich 20 lat pozyskanie drewna specjalnego iglastego spadło o około 23 tys. m³ (22,5%), a przez ostatnie 10 lat pozyskanie nie przekraczało ilości 79 tys. m³ rocznie. Zbliżony średnioroczny poziom pozyskania sortymentów cennych iglastych utrzymywał się także w latach dziewięćdziesiątych [Paschalis 1997].

POZYSKANIE I SPRZEDAŻ DREWNA OKLEINOWEGO. Obowiązujące ramowe warunki techniczne na drewno okleinowe wprowadzone do stosowania w Lasach Państwowych przewidują wyrób tego sortymentu z następujących gatunków: sosny pospolitej, dębu szypułkowego, dębu bezszypułkowego, jesionu wyniosłego, buka, brzozy i olszy czarnej. W badanym okresie surowiec okleinowy pozyskiwano z 16 gatunków drzew. W największych ilościach wyrabiano sortyment WA1 z dębu, buka, sosny, świerka, brzozy i olszy, pozostałe to: czereśnia, jesion, dąb czerwony, grab, jawor,

Tabela 1.

Pozyskanie [tys. m³] drewna w Lasach Państwowych w latach 2005-2009, w tym pozyskanie grubizny, drewna wielkowymiarowego (W), drewna klas WA1, WB1 i słupów teletechnicznych (Cenne), drewna do przerobu przemysłowego i drewna dłużycowego (S) oraz drewna opałowego (S4) i małym wymiarowego (M) [Kulik 2013]
Timber harvest [1000 m³] in the State Forests in years 2005-2009 including merchantable wood, large-size wood (W), WA1, WB1 classes and poles (Cenne), industrial wood and logs (S) as well as fire (S4) and small-size (M) wood

	Ogółem Total	Grubizna Merchantable wood	W	Cenne	S	S4	M
2005	30 371	28 164	11 405	310	14 123	1 845	2 206
%	100	92,7	37,6	1,0	46,5	6,1	7,3
2006	30 842	28 700	11 893	298	14 041	2 025	2 142
%	100	93,1	38,6	1,0	45,5	6,6	6,9
2007	34 090	32 314	14 262	300	15 665	2 086	1 777
%	100	94,8	41,8	0,9	46,0	6,1	5,2
2008	32 549	30 695	12 747	284	15 027	2 277	1 854
%	100	94,3	39,2	0,9	46,2	7,0	5,7
2009	33 104	31 188	12 408	275	15 672	2 496	1 916
%	100	94,2	37,5	0,8	47,3	7,5	5,8

klon, lipa, wiąz oraz jodła i modrzew. Na 16 gatunków, z których pozyskano okleinę, sprzedano 13. Są to: buk, brzoza, czereśnia, dąb, jawor, klon, jesion, lipa, modrzew, olsza, sosna, świerk i wiąz. Nie znaleziono nabywców na okleinę jodłową, grabową i z dębu czerwonego.

W tabeli 2 przedstawiono pozyskanie i sprzedaż surowca okleinowego w Lasach Państwowych w latach 2005-2009. Okres pięcioletni wykazuje malejące ilości zarówno pozyskania, jak i sprzedaży sortymentów WA1. Najwięcej sortymentów okleinowych WA1 pozyskuje i sprzedaje się w RDLP Krosno. W badanym okresie średnioroczne pozyskanie surowca okleinowego wszystkich gatunków wyniosło 1946,8 m³, sprzedaż 2163,6 m³. Dyrekcja ta stanowi największą bazę surowcową buka – około 33% udziału zasobów tego gatunku w Polsce. Ważną rolę pod względem ilości pozyskanego i sprzedanego surowca okleinowego pełnią także RDLP: Szczecin (pozyskanie – 1109,8 m³, sprzedaż – 1905,2 m³), Szczecinek (pozyskanie – 819,3 m³, sprzedaż – 1755,7 m³), Katowice (pozyskanie – 1314,6 m³, sprzedaż – 1230,97 m³), Białystok (pozyskanie – 1432,2 m³, sprzedaż – 964,1 m³) i Olsztyn (pozyskanie – 802,3 m³, sprzedaż – 714,95 m³).

W latach 2005-2009 surowiec okleinowy dębowy pozyskano w ilości 13 244,00 m³, co daje 2648,9 m³/rok. Najwięcej średniorocznie pozyskiwały dyrekcje: Szczecinek (552,78 m³), Szczecin (375,9 m³), Krosno (347,72 m³) i Olsztyn (262,38 m³). Rozmiar pozyskania sortymentów okleinowych nie jest adekwatny do wielkości zasobów w danej dyrekcji. Dyrekcja szczecińska wykazuje najwięcej okleiny dębowej, mimo udziału miąższociowego dębu, wraz z jesionem, klonem, wiązem i jaworem, stanowiącego 4,3% w skali kraju. Największy udział miąższociowy dębu w swoich zasobach posiadają dyrekcje: wrocławska (14,9%), poznańska (9,8%), lubelska (9,2%), białostocka (8,2%), olsztyńska (8,1%), szczecińska (8,0%) i katowicka (8,0%).

Sprzedaż sortymentów okleinowych dębowych ogółem w Lasach Państwowych w latach 2005-2009 wyniosła 17 502,9 m³ (35,8% sprzedaży okleiny ogółem). Najwięcej sprzedano w 2009 roku – 5045,4 m³. Średniorocznie sprzedawano 3500,6 m³, o 132,0% więcej względem średniorocznego pozyskania. W 2005 roku na 3015,5 m³ pozyskanej okleiny dębowej sprzedano 576,0 m³ (19,0%). W badanym okresie najwięcej drewna okleinowego średniorocznie sprzedawały dyrekcje: szczecińska – 724,3 m³, szczecińska – 647,4 m³, krośnieńska – 388,9 m³, katowicka – 316,8 m³, wrocławska – 309,5 m³, olsztyńska – 299,8 m³ i poznańska – 286,8 m³. Ze względu na ograniczony naturalny zasięg występowania tego gatunku, okleiny bukowej nie pozyskiwano we wszystkich

Tabela 2.

Pozyskanie (P), sprzedaż (S) i procent sprzedaży (%S) surowca okleinowego i luszczarskiego w Lasach Państwowych w latach 2005-2009 [Kulik 2013]

Harvest (P), sale (S) and sale percentage (%S) of veneer and plywood in the State Forests in years 2005-2009

	Okleina Veneer			Sklejka Plywood		
	P [m ³]	S [m ³]	%S [%]	P [m ³]	S [m ³]	%S [%]
2005	11 886,3	1 442,8	12	237 860,2	44 630,9	19
2006	11 349,5	15 319,2	135	250 855,4	334 471,8	133
2007	7 887,9	11 063,2	140	271 916,4	326 920,8	120
2008	8 337,8	12 341,9	148	259 859,3	324 586,2	125
2009	5 973,5	8 681,2	145	268 146,6	319 505,6	119
Razem Total	45 435,0	48 848,3	108	1 288 637,9	1 350 115,2	105
Średnio On average	9 087,0	9 769,7	108	257 727,6	270 023,0	105

badanych dyrekcjach. Łączne pozyskanie okleiny bukowej w Lasach Państwowych w badanym okresie wyniosło 9127,5 m³, sprzedaż – 11 233,5 m³. W latach 2005-2009 najczęściej surowca okleinowego pozyskały i sprzedawały RDLP Krosno – pozyskanie 4870,1 m³, sprzedaż – 4681,1 m³ i RDLP Szczecin – pozyskanie 2107,5 m³, sprzedaż – 2875,4 m³. Największe bazy surowcowe buka występują w dyrekcji krośnieńskiej (32,9%), krakowskiej (13,2%), szczecińskiej (10,2%) i gdańskiej (10,1%). W latach 2005-2009 Lasy Państwowe pozyskały okleinę sosnową w ilości 7200,0 m³, sprzedały – 8102,5 m³. Najwięcej tego sortymentu pozyskiwała RDLP Białystok – 3491,4 m³, sprzedaż wyniosła 2505,0 m³. Znaczne ilości okleiny sosnowej sprzedawała RDLP Katowice – 1794,2 m³. Dyrekcje, które średniorocznie pozyskiwały większe ilości okleiny sosnowej, to: Szczecin (pozyskanie – 197,5 m³, sprzedaż – 182,0 m³), Szczecinek (pozyskanie – 5,7 m³, sprzedaż – 137,0 m³) i Olsztyn (pozyskanie – 129,5 m³, sprzedaż – 126,4 m³). Okleinę świerkową w latach 2005-2009 pozyskano w ilości 4664,6 m³, średnio na rok 932,9 m³. Sortyment ten pozyskiwała niemal wyłącznie dyrekcja katowicka. Obowiązujące ramowe warunki techniczne nie przewidują manipulacji świerka WA1. W badanym okresie sprzedano 100,4 m³ okleiny świerkowej (0,2% sprzedaży WA1 ogółem).

W badanym okresie Lasy Państwowe pozyskały 4117,6 m³ okleiny brzozy, sprzedały – 2086,2 m³. W 2009 roku nie pozyskano i nie sprzedano tego sortymentu. Najwięcej brzozy WA1 pozyskała RDLP Białystok – 2754,4 m³, sprzedała – 1315,8 m³. Dyrekcje, które w tym okresie pozyskiwały znaczne ilości okleiny brzozy, to Olsztyn – 778,8 m³ i Krosno – 425,40 m³. Największy miąższościowy procentowy udział brzozy posiadają RDLP: Olsztyn – 16,1%, Białystok – 14,2%, Szczecinek – 10,7% i Szczecin – 8,5%. W latach 2005-2009 pozyskanie okleiny olszowej wyniosło łącznie 3162,6 m³, a sprzedaż 4814,7 m³. Dyrekcje, które pozyskiwały i sprzedawały okleinę olszową w większych ilościach, to: Szczecin, Białystok, Warszawa, Krosno, Szczecinek i Olsztyn. Największy miąższościowy procentowy udział olszy występuje w RDLP: Białystok – 18,0%, Szczecin – 13,0%, Olsztyn – 10,0% i Lublin – 7,0%. Lasy Państwowe pozyskały w latach 2005-2009 1594 m³ okleiny jaworowej, jej sprzedaż wyniosła 1706,7 m³. Sortyment ten pozyskiwała i sprzedawała głównie dyrekcja krośnieńska (pozyskanie – 1572,7 m³, sprzedaż – 1553,7 m³). RDLP Wrocław w latach 2005-2009 sprzedała okleinę jaworową ilości 107,5 m³. Inne gatunki, z których w badanym okresie pozyskiwano sortymenty okleinowe, to: jesion – 1594, m³, czereśnia – 193,1 m³, jodła – 147,1 m³, dąb czerwony – 14,5 m³, modrzew – 77,5 m³, wiąz – 42,7 m³, lipa – 23,4 m³, klon – 42,7 m³ i grab – 0,7 m³. Sprzedaż wyżej wymienionych gatunków przedstawiała się następująco: jesion – 2681,6 m³, czereśnia – 251,2 m³, modrzew – 215,4 m³, wiąz – 52,7 m³, lipa – 58,6 m³ i klon – 41,8 m³.

POZYSKANIE I SPRZEDAŻ DREWNA ŁUSZCZARSKIEGO (SKLEJKI). Obowiązujące ramowe warunki techniczne na drewno łuszczarskie wprowadzone do stosowania w Lasach Państwowych przewidują wyrób tego sortymentu z sosny, świerka, buka, brzozy, olszy i osiki. W badanym okresie surowiec łuszczarski pozyskano z 16 gatunków drzew – 5 iglastych (sosny, świerka, jodły, modrzewia, daglezi) i 11 liściastych (brzozy, olszy, buka, dębu, dębu czerwonego, graba, jawora, jesionu, lipy, topoli i wierzby). Sprzedano sklejkę z 9 gatunków: brzozy, olszy, buka, jawora, topoli, sosny, świerka, modrzewia i daglezi. Pozyskanie i sprzedaż surowca łuszczarskiego w Lasach Państwowych w latach 2005-2009 przedstawia tabela 2. Udział sklejki iglastej w ogólnej ilości pozyskanego surowca łuszczarskiego wyniósł: w 2005 roku – 20,0%, 2006 roku – 20,2%, 2007 roku – 23,0%, 2008 roku – 25,8% i 2009 roku – 29,0%. Udział gatunków iglastych w sprzedaży surowca łuszczarskiego stanowił: w 2005 roku – 17,3%, 2006 roku – 18,8%, 2007 roku – 18,5%, 2008 roku – 20,2% i 2009 roku – 24,1%.

W Lasach Państwowych w latach 2005-2009 pozyskano 503 870,0 m³ sklejki brzozonej, a sprzedano 590 822,3 m³, tj. 117,2% ilości pozyskanej. Najwięcej sklejki brzozonej pozyskała RDLP Białystok – 235 895,58 m³, sprzedała – 214 846,93 m³, co stanowi 47,0% całego pozyskania sklejki brzozonej w Lasach Państwowych i 36,0% jej sprzedaży. Dyrekcja olsztyńska pozyskała 154 840,1 m³ (12,0% całości pozyskania tego sortymentu), sprzedaż wyniosła 109 464,1 m³. Znaczące ilości sklejki brzozonej pozyskano i sprzedano także w RDLP Szczecinek i Szczecin. Największa baza surowcowa brzozy znajduje się w RDLP Olsztyn, Białystok, Szczecinek, Katowice i Szczecin. Pozyskanie i sprzedaż sklejki olszowej odbywały się we wszystkich dyrekcjach, z wyjątkiem RDLP Kraków. W okresie badawczym 2005-2009 Lasy Państwowe pozyskały 288 070,4 m³ sortymentu WB1. Sprzedaż wyniosła 321 818,2 m³, tj. 111,7% ilości pozyskanej sklejki olszowej. Najwięcej w latach 2005-2009 sklejki olszowej pozyskiwała i sprzedawała RDLP Białystok (pozyskanie 85 140,8 m³, sprzedaż 74 695,3 m³) i Olsztyn (pozyskanie 79 436,3 m³, sprzedaż 67 119,2 m³). Inne dyrekcje, które sprzedawały większe ilości sklejki olszowej, to RDLP Szczecin, Szczecinek, Łódź i Katowice. W latach 2005-2009 sklejkę sosnową pozyskano w ilości 278 974,6 m³, sprzedano 273 137,2 m³, tj. 98% tego sortymentu. Najwięcej sortymentu WB1 tego gatunku pozyskano w RDLP Olsztyn – 91 996,51 m³, sprzedano 81 926,8 m³. RDLP Katowice pozyskała 35 646,8 m³, sprzedała 54 727,2 m³. RDLP Szczecinek pozyskała 40 626,3 m³, sprzedano 35 432,3 m³. RDLP Szczecin pozyskała 24 390,2 m³, sprzedaż wyniosła 22 169,6 m³. Największe zasoby sosny pod względem miąższości brutto występują w RDLP Szczecin, Olsztyn i Białystok. W okresie badawczym 2005-2009 w Lasach Państwowych pozyskano sklejkę bukową w ilości 172 414,9 m³, sprzedaż wyniosła 153 942,6 m³. Surowiec łuszczarski bukowy WB1 z racji ograniczonego naturalnego występowania tego gatunku pozyskiwany był głównie w sześciu RDLP: Olsztyn, Krosno, Katowice, Szczecin, Szczecinek i Gdańsk. W RDLP Olsztyn pozyskano 54 550,3 m³ sklejki bukowej, sprzedano 48 339,6 m³. RDLP Krosno pozyskała jej 40 715,9 m³, sprzedaż wyniosła 35 893,1 m³. RDLP Szczecin pozyskała 28 955,9 m³, sprzedaż wyniosła 23 986,5 m³. RDLP Szczecinek pozyskała 21 420,1 m³, sprzedano 17 787,4 m³. Dyrekcja gdańska pozyskała 18 400,9 m³, sprzedaż wyniosła 14 701,7 m³. Sklejkę świerkową w latach 2005-2009 Lasy Państwowe pozyskały w ilości 33 269,9 m³, sprzedaż wyniosła 579,5 m³ (2,0% pozyskania). Najwięcej pozyskano w RDLP Katowice – 32 734,0 m³ (98,4% całego pozyskania tego sortymentu), sprzedaż wyniosła 1,54 m³. Dyrekcja szczecińska pozyskała w badanym okresie 446,5 m³, a białostocka 84,0 m³ tego sortymentu. W latach 2005-2009 dyrekcja szczecińska sprzedała 430,3 m³, tj. 74,3% całej sprzedaży sortymentu WB1 tego gatunku w Lasach Państwowych. Największe zasoby świerka posiadają RDLP: Wrocław, Katowice, Białystok, Olsztyn oraz Szczecinek.

W latach 2005-2009 sklejkę osikową pozyskano w ilości 9679,8 m³, sprzedano 8911,6 m³ (92,0% pozyskania). W latach 2005-2009 pozyskanie surowca łuszczarskiego osikowego według RDLP przedstawiało się następująco: Lublin – 2780,3 m³, Białystok – 2619,3 m³, Katowice – 1907,7 m³, Warszawa – 1381,5 m³, Łódź – 757,3 m³ i Wrocław – 177,5 m³. Sprzedaż w poszczególnych dyrekcjach wyniosła: Katowice – 3312,2 m³, Lublin – 2349,5 m³, Białystok – 1603,2 m³, Warszawa – 1381,5 m³, Łódź – 343,4 m³ oraz Wrocław – 51,3 m³.

Sortymenty WB1, które pozyskano z innych gatunków w latach 2005-2009, to: jodła – 2249,1 m³, modrzew – 335,5 m³, topola – 149,7 m³, daglezja – 1,21 m³, dąb – 11,68 m³, grab – 3,90 m³, jawor – 7,75 m³, jesion – 3,80 m³, lipa – 1,36 m³ i wierzba – 3,85 m³. Sprzedano 902,2 m³ topoli, 1,35 m³ jawora i 0,21 m³ modrzewia.

POZYSKANIE I SPRZEDAŻ SŁUPÓW TELETECHNICZNYCH. Słupy teletechniczne wykazywane były w grupie drewna wielkowymiarowego razem z okleiną, sklejką i zapalczanką. Najczęściej ewidencjonowano je jako klasę jakości WC1 oraz w grupie drewna średniowymiarowego jako S11.

Słupy teletechniczne wyrabiano głównie z sosny. Zdarzało się także, że jako WC1 ewidencjonowano drewno świerka (RDLP Katowice, Olsztyn, Wrocław i Zielona Góra) i modrzewia (RDLP Katowice, Olsztyn, Lublin i Toruń). Z gatunków liściastych ewidencjonowano drewno buka w RDLP Szczecinek i Gdańsk. Pozyskanie i sprzedaż drewna WC1 w latach 2005-2009 według RDLP zestawiono w tabeli 3.

Pozyskanie drewna WC1 w badanym okresie wyniosło 149 301,3 m³. Sprzedaż stanowiła 52,5% pozyskania (78 482,9 m³). Średniorocznie najwięcej WC1 pozyskiwały RDLP Katowice (8342,1 m³), RDLP Gdańsk (7238,4 m³) oraz RDLP Szczecinek (4115,3 m³), a najwięcej sprzedawały RDLP Gdańsk (5234,0 m³), Szczecinek (4491,6 m³) i Olsztyn (2617,8 m³).

W Lasach Państwowych w latach 2005-2009 słupy teletechniczne S11 pozyskano w ilości 78 534,9 m³, głównie z drewna sosnowego, sprzedano 68 162,9 m³ (86,8% pozyskania). Inny gatunek iglasty, z którego wyrabiano S11, to świerk – pozyskano z niego 1594,15 m³, głównie w RDLP Krosno, Szczecinek i Szczecin. W ilościach śladowych sprzedawano sortymenty S11 z modrzewia – 755,44 m³ w RDLP Krosno, Katowice, Szczecinek i Lublin – oraz z jodły – 989,2 m³ w RDLP Krosno. Sortymenty S11 wyrabiano także z gatunków liściastych, np. brzozy w RDLP Szczecinek 375 m³/rok oraz osiki – 41,7 m³. W znikomych ilościach pozyskiwano S11 z dębu, buka, akacji i olszy. Największe średnioroczne pozyskiwanie i sprzedaż wykazywały dyrekcje: Szczecin (pozyskanie 3690,0 m³, sprzedaż 3374,0 m³), Szczecinek (pozyskanie 2474,2 m³, sprzedaż 2235,7 m³), Zielona Góra (pozyskanie 1948,6 m³, sprzedaż 1707,4 m³) i Białystok (pozyskanie 1782,0 m³, sprzedaż 1858,3 m³). Pozyskanie i sprzedaż drewna S11 w latach 2005-2009 według RDLP przedstawia tabela 4.

Dyskusja

Obrót surowcem drzewnym najwyższych klas jakości w latach 2005-2009 wykazywał zróżnicowanie pod względem ilości drewna dostępnego na rynku drzewnym oraz zapotrzebowania na określone gatunki. W badanym okresie, szczególnie w 2009 roku, daje się zauważyć istotny spadek pozyskania i sprzedaży drewna cennego. Przyczyną obniżenia wielkości sprzedaży surowca okleinowego i huszczarskiego był występujący w Polsce kryzys w przemyśle meblarskim, będący skutkiem kryzysu w Stanach Zjednoczonych, Unii Europejskiej i krajach bałtyckich oraz stały deficyt surowca drzewnego, oceniany na 2,0 do 5,5 mln m³ [Lis 2009; Raport... 2008, 2009].

W latach 2005-2009 pod względem pozyskania i sprzedaży surowca okleinowego domino wało drewno dębowe, bukowe, sosnowe, świerkowe, olszowe i brzożowe. Z gatunków przydatnych do produkcji sklejki kupowano brzożę, olszę, sosnę i buka. Obecne od niedawna w naszym kraju normy europejskie nie wpłynęły na wzrost pozyskania sortymentów cennych, gdyż, jak wskazują badania Witkowskiej [2000a, b] oraz Splawy-Neymana i Urbanika [1999], wymagania tych norm są dużo wyższe względem występowania i dopuszczalności niektórych wad od zawartych w polskich warunkach technicznych. Baza surowcowa sortymentów cennych ograniczona jest ilością zasobów leśnych oraz naturalnym zasięgiem poszczególnych gatunków, szczególnie buka i jawora. Sortymenty cenne okleinowe w największej ilości występują w drzewostanach dojrzałych i przeszłorębnych. Na możliwości pozyskiwania sortymentów cennych wpływa także wiek rębności, który dla sosny najczęściej wynosi 80-140 lat, dla buka 100-140 lat, a dla dębu 140-180 lat [Instrukcja... 2012].

Biorąc pod uwagę zasoby leśne sosny i świerka, należy stwierdzić niewielkie zainteresowanie nabywców sortymentami okleinowymi iglastymi. Fakt ten potwierdzają przedstawione wyniki badań, w których regionalne dyrekcje nie wykazują okleiny sosnowej. Sortyment ten pojawiał się także w minimalnej ilości na submisjach.

Tabela 4.
 Pozyskanie (P) i sprzedaż (S) [m³] drewna S11 w latach 2005-2009 według RDLP [Kulik 2013]
 Harvest (P) and sale (S) [m³] of S11 telecommunication poles wood in the State Forests in years 2005-2009

RDLP	2005		2006		2007		2008		2009	
	P	S	P	S	P	S	P	S	P	S
Białystok	878,4	538,5	2 109,8	2 810,1	327,7	389,1	1 968,6	2 016,7	3 625,5	3 536,9
Katowice	556,0	311,8	1 134,2	1 927,7	1 441,1	711,8	415,0	850,8	682,4	680,4
Kraków	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Krosno	2 153,8	817,6	4 404,2	4 345,4	221,2	229,2	225,5	130,5	0	0
Lublin	343,1	0	725,4	718,0	819,3	823,0	448,6	447,4	463,5	472,7
Łódź	132,6	87,4	208,3	509,8	272,2	262,9	149,1	140,5	295,2	295,2
Olsztyn	36,6	27,5	1 011,7	1 001,7	1 246,9	1 234,3	505,5	532,1	556,4	640,2
Piła	1 156,0	142,5	1 179,5	1 236,3	325,3	338,3	201,6	166,5	3,2	3,2
Poznań	388,6	177,9	5,6	765,0	8,8	14,4	8,4	8,4	24,9	24,9
Szczecin	4 055,7	1 019,4	4 187,5	5 066,2	2 931,4	3 621,0	5 636,0	5 925,3	1 639,7	1 237,4
Szczecinek	2 854,8	1 044,0	3 744,5	4 377,8	3 313,9	3 040,0	1 812,3	1 467,5	645,6	1 249,5
Toruń	86,4	275,4	142,0	1 400,0	0	807,5	0	361,3	129,1	102,1
Wrocław	353,4	111,1	532,0	586,5	0	0	0	0	57,8	0
Zielona Góra	2 273,9	688,6	3 326,6	3 606,9	2 034,6	2 201,7	1 487,3	1 446,9	620,7	593,0
Gdańsk	568,9	221,3	635,3	606,2	726,8	645,4	405,4	353,3	1 268,6	1 054,1
Radom	540,9	73,3	547,3	798,8	520,3	570,8	370,6	282,8	353,5	343,8
Warszawa	0	39,8	0	121,7	0	133,1	0	100,4	72,9	49,3
Razem	16 379,1	5 576,2	23 893,7	29 878,1	14 189,4	15 022,5	13 633,7	14 230,3	10 439,0	10 282,6

Największe możliwości dostarczenia na rynek surowca cennego okleinowego z racji wielkości bazy surowcowej ma RDLP w Krośnie. W badanym okresie w tej dyrekcji pozyskano 9734,0 m³ drewna okleinowego (21,4% pozyskania okleiny ogółem), sprzedano – 9611,0 m³ (19,7% pozyskania WA1 ogółem). Wynika to głównie z lokalizacji na terenie RDLP w Krośnie największej bazy surowcowej buka (32,9% całości zasobów tego gatunku w Polsce). Znaczne ilości surowca okleinowego pozyskuje także RDLP Katowice. W badanym okresie 2005-2009 łącznie pozyskano tam 6573,2 m³ (14,5% pozyskania WA1 ogółem), sprzedaż wyniosła 5004,3 m³ (10,2% sprzedaży WA1 ogółem). Na północy kraju najwięcej okleiny pozyskuje RDLP Białystok – 7161,1 m³, sprzedaż tam wyniosła 5044,9 m³. RDLP w Szczecinie pozyskała mniej, bo 5549,1 m³, ale sprzedając 8859,5 m³ drewna WA1. Pozyskanie w RDLP Szczecinek wyniosło 4096,7 m³, sprzedaż – 7404,0 m³.

W latach 2005-2009 pozyskanie sklejki brzozonej stanowiło 39,1% całości pozyskanego surowca łuszczańskiego w Polsce. Sprzedaż wyniosła 43,8% całej sprzedaży sortymentu WB1. Pozyskanie sklejki olszowej stanowiło 22,3% pozyskania ogółem, sprzedaż wyniosła 23,8% sprzedaży ogółem. Surowiec łuszczański bukowy stanowił 13,4% pozyskania ogółem i miał udział 11,4% w sprzedaży sklejki ogółem. Z gatunków iglastych najwięcej pozyskano sklejki sosnowej – 21,6% pozyskania sortymentów WB1, a sprzedano 20,2% sklejki ogółem.

Przy dużo większej zasobności drzewostanów sosnowych i świerkowych w stosunku do drzewostanów liściastych zwraca uwagę w badanym okresie małe pozyskanie gatunków iglastych jako surowca łuszczańskiego. Surowiec łuszczański świerkowy, pomimo jego planowania do pozyskania przez nadleśnictwa, nie znajdował nabywców przy sprzedaży. Pozyskany surowiec sklejkowy jodłowy został sprzedany jako inny sortyment.

Pod względem miąższości sprzedanego surowca łuszczańskiego w badanym okresie dominowały północne RDLP: Olsztyn, Białystok, Szczecinek i Szczecin. Wymienione dyrekcje stanowią aktualną i potencjalnie najbogatszą bazę surowca łuszczańskiego w Polsce z racji dużych zasobów leśnych i odpowiedniej struktury gatunkowej, sprzyjającej występowaniu tego cennego surowca. W latach 2005-2009 RDLP w Olsztynie pozyskała 380 838,1 m³ (29,5% pozyskanej sklejki ogółem), sprzedaż wyniosła 336 056,9 m³ (24,9% sprzedaży ogółem). Drugą dyrekcją pod względem pozyskania surowca sklejkowego jest RDLP Białystok – 337 167,6 m³ (26,2% pozyskania ogółem), sprzedaż wyniosła 303 267,3 m³ (22,5% sprzedaży ogółem). Wśród pozostałych dyrekcji najwięcej surowca łuszczańskiego sprzedawały RDLP: Szczecin – 156 009,1 m³ (11,5% sprzedaży ogółem) i Szczecinek – 76 543,4 m³ (5,7% sprzedaży ogółem). Na południu Polski znaczne ilości sortymentu WB1 pozyskiwała RDLP Katowice. W badanym okresie pozyskano tam 98 880,7 m³ (7,6% pozyskania ogółem). Bazę surowcową drewna łuszczańskiego brzozonego i olszowego ze względu na znaczne zasoby drzewne stanowią także RDLP Wrocław i Lublin.

Wnioski

✚ W latach 2005-2009 Lasy Państwowe pozyskiwały sortymenty okleinowe z 16 gatunków drzew. Były to: dąb, buk, sosna, świerk, brzoza, olsza, czereśnia, jesion, dąb czerwony, grab, jawor, klon, lipa, wiąz, jodła i modrzew. Surowiec łuszczański także pozyskano z 16 gatunków drzew, tj. brzozy, olszy, buka, świerka, sosny, dębu, dębu czerwonego, graba, jawora, jesionu, lipy, topoli, wierzby, jodły, modrzewia i dąglezji. Pozyskany surowiec łuszczański tylko z 9 gatunków znalazł się w obrocie na rynku drzewnym (brzoza, olsza, buk, jawor, topola, sosna, świerk, modrzew i dąglezja).

- ✦ Obowiązujące w Lasach Państwowych ramowe warunki techniczne, określające możliwość manipulacji sortymentów WA1 i WB1, dotyczą 8 gatunków, podczas gdy pozyskanie i sprzedaż tego surowca w latach 2005-2009 dotyczyły 19 gatunków.
- ✦ Podstawowe gatunki, z których wyrabiany jest surowiec okleinowy w Polsce, to dąb i buk. Sprzedaż surowca okleinowego dębowego za lata 2005-2009 wyniosła 17 502,9 m³ (35,8% sprzedaży sortymentu WA1 ogółem). Okleinę bukową w latach 2005-2009 sprzedano w ilości 11 233,5 m³ (23,0% sprzedaży ogółem). Wśród sortymentów łuszczarskich najczęściej w latach 2005-2009 pozyskano w Polsce sklejki brzozonej – 503 870,0 m³ (39,1% pozyskania ogółem), sprzedano – 590 822,4 m³ (43,8% sprzedaży ogółem).
- ✦ W latach 2005-2009 RDLP Krosno spośród wszystkich dyrekcji wykazała największe pozyskanie sortymentów WA1 – 9734 m³ (21,4% ogólnego pozyskania) i sprzedaż – 9611 m³ (19,7% sprzedaży ogółem). RDLP Krosno stanowi aktualną i potencjalną bazę sortymentów okleinowych, ze względu na duże zasoby drzewne takich gatunków jak buk i jawor.
- ✦ Znaczne pozyskanie i sprzedaż surowca okleinowego (dębowego, bukowego, sosnowego, brzozonego i olszowego) powoduje, że dominującą rolę na polskim rynku drzewnym odgrywają RDLP Białystok, Olsztyn, Szczecinek i Szczecin.
- ✦ Wiodącą rolę pod względem sprzedaży drewna łuszczarskiego w badanym okresie odgrywały RDLP Olsztyn – 24,9%, Białystok – 26,2%, Szczecinek – 13,1% i Szczecin – 11,6%. Dyrekcje te dostarczyły razem na rynek 75,8% surowca łuszczarskiego, co stanowiło podstawową bazę surowcową dla przemysłu sklejkowego. Dominująca rola tych dyrekcji wynika z posiadania zasobów drzewnych bogatych w brzozę, olszę i sosnę.
- ✦ Świerk jako surowiec łuszczarski pozostaje gatunkiem niewykorzystywanym przez przemysł sklejkowy (pozyskanie – 33 269,9 m³, sprzedaż – 579,5 m³).

Literatura

- Ballaun A. 2002. Analiza rynku surowca drzewnego. Problematyka rynku drewna – szanse i zagrożenia. Postępy Techniki w Leśnictwie 83.
- Ballaun A., Ślęzak G. 2003. Sprzedaż drewna i działania marketingowe Lasów Państwowych na rynku krajowym i europejskim. Postępy Techniki w Leśnictwie 85.
- Hikiert M. A. 2004. Przemysł płyt drewnopochodnych – zapotrzebowanie na surowiec drzewny, bieżące i w najbliższej perspektywie. Przemysł Drzewny 12.
- Instrukcja urządzania lasu. 2012. Część I. Instrukcja sporządzania projektu planu urządzania lasu dla nadleśnictwa. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych. Warszawa.
- Jednoralski G., Paschalis P. 2000. Zarys studium rynku leśno-drzewnego w Polsce. Sylwan 144 (12): 27-37.
- Kulik P. 2013. Obrót surowcem drzewnym najwyższych klas jakości w Polsce. Rozprawa doktorska. SGGW, Warszawa.
- Lis W. 2005. Ocena możliwości zaopatrzenia przemysłu w surowiec drzewny w latach 2005-2010. Rynek Drzewny 2.
- Lis W. 2007a. Organizacja rozdziału i dystrybucji drewna okrągłego w 2007 roku. Przemysł Drzewny 9.
- Lis W. 2007b. Zarządzanie obrotem drewnem okrągłym w Polsce. Intercathedra 23, Annual Scientific Bulletin of Plant – Economic Department of European Wood Technology University Studies, Poznań.
- Lis W. 2008a. Zmiany w zarządzaniu obrotem drewnem okrągłym z 2008 roku. Przemysł Drzewny 10.
- Lis W. 2008b. Założenia organizacyjne dystrybucji i oceny ofert kupna-sprzedaży drewna w 2009 i 2010 roku. Przemysł Drzewny 10.
- Lis W. 2009. Podaż i ceny drewna w pierwszym półroczu 2009 roku. Przemysł Drzewny 7-8.
- Paschalis P. 1997. Poziom i kierunki zużycia drewna w Polsce oraz w krajach Unii Europejskiej. Stan obecny i perspektywy. Sylwan 141 (10): 5-18.
- PN-93/D-2002. 1993. Surowiec drzewny. Podział, terminologia i symbole. Polski Komitet Normalizacji Miar i Jakości, Warszawa.
- Poskrobko W. 2005. Produkcja oklein i obłogów sosnowych. Gazeta Przemysłu Drzewnego 9.
- Poskrobko W. 2008. Propozycja nowych warunków technicznych. Gazeta Przemysłu Drzewnego 12.
- Poskrobko W. 2010. Zwiększyć pozyskanie i poprawić jakość surowca okleinowego. Przegląd Leśniczy 3.
- Raport o stanie lasów w Polsce. 2008. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, Warszawa.
- Raport o stanie lasów w Polsce. 2009. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, Warszawa.

- Ratajczak E. 1999a. Rynek drewna w Polsce i popyt na maszyny i urządzenia. Przegląd Leśniczy 2.
- Ratajczak E. 1999b. Ważniejsze rozwiązania instytucjonalne w sektorze leśno-drzewnym państw Unii Europejskiej i ich wpływ na proces dostosowawczy w Polsce. Przemysł Drzewny 5.
- Ratajczak E. 2001. Rynek drzewny. Analiza struktur przedmiotowych. Instytut Technologii Drewna, Poznań.
- Ratajczak E., Szostak A. 1998. Potrzeby i podaż surowca drzewnego w skali kraju i w układzie regionalnym do 2010 roku. Prace Instytutu Technologii Drewna, Poznań.
- Ratajczak E., Szostak A. 2004. Zapotrzebowanie przemysłu drzewnego na surowiec w perspektywie najbliższych lat. Przemysł Drzewny 6.
- Splawa-Neyman S., Urbanik E. 1999. Klasyfikacja i pomiary iglastego drewna okrągłego w świetle norm europejskich. Przemysł Drzewny 7-8.
- Witkowska J. 2000a. Klasyfikacja surowca drzewnego w świetle norm europejskich. Stan i perspektywy badań z zakresu użytkowania lasu. Materiały III Konferencji Leśnej Sękocin Las, 30-31 marca 2000 r. IBL, Warszawa.
- Witkowska J. 2000b. Surowiec drzewny wybranych gatunków drzew liściastych w Polsce w świetle norm europejskich. Przemysł Drzewny 11.